

LA TRADUCCIÓ COM A EINA DE COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

MERCÈ PIQUERAS

*International Microbiology.*¹ *Barcelona*

Adreça: International Microbiology. Apartat 16009. 08080 Barcelona.
Adreça electrònica: mpiq@retemail.es

RESUM

La traducció és una eina de comunicació que permet al lector accedir a textos escrits originàriament en una llengua que no coneix. Per reeixir en la traducció científica, a més d'un bon coneixement de les dues llengües (original i final), cal conèixer la terminologia de l'àmbit específic. La incorporació del català als llibres de text ha estat normalitzada a l'escola. Tanmateix, manquen llibres de text universitaris en català per a les carreres científiques i tecnològiques. Això és perquè les obres bàsiques solen estar originàriament en anglès, i traduir-les a llengües minoritàries no és rendible. Se n'han publicat algunes amb subvencions de la Generalitat de Catalunya i d'altres institucions; seria convenient que totes les matèries comptessin amb un llibre bàsic traduït al català. Es descriuen alguns tipus d'errors freqüents en la traducció de textos científics anglesos (*falsos amics*; veu passiva; simbologia; sigles i acrònims; diferències gramaticals; unitats i nombres). El traductor pot trobar-se davant d'alguns dilemes, com ara decidir si ha d'esmenar errades detectades en el text original o adequar-ne el registre en el text final. Les regles que G. Orwell va indicar per millorar el llenguatge d'un text, tot i estar pensades per a la llengua anglesa, són útils també per al català.

Paraules clau: traducció científica.

1. *International Microbiology* és la revista oficial de la Sociedad Española de Microbiología.

SUMMARY

Translation as a scientific communication tool

Translation is a tool for communication that allows the reader to get access to texts written originally in a language he or she does not know. To succeed in scientific translation, besides a good knowledge of both languages, the translator has to be acquainted with the specific terminology. The incorporation of Catalan to textbooks has been completely achieved in the school. Nevertheless, there is a lack of university textbooks in Catalan for technical and scientific studies. The reason is that basic textbooks are usually in English, and translating them to minority languages is not a profitable business. The Autonomous Government of Catalonia and other institutions have granted the publication of some of them; but all subjects should have a basic textbook available in Catalan. A description of some kinds of frequent mistakes in translations from English sources follows (false friends; passive voice; symbology; initials and acronyms; differences in grammar; units and figures). The translator has to face some dilemmas such as deciding to correct errors detected in the original text or to adapt the register to the final language. G. Orwell's rules to improve written language, even if meant for the English language, are useful also for Catalan.

Keywords: scientific translation.

INTRODUCCIÓ

Traduir consisteix a escriure o dir en una llengua allò que ha estat escrit o dit originàriament en una altra. La traducció és una eina fonamental per a la comunicació, especialment entre poblacions amb llenguatges que no tenen arrels comunes o que se n'han allunyat força. La grans obres de la literatura universal han assolit la seva *universalitat* per les traduccions que se n'han fet a altres llengües. Per *literatura*, entenem també les obres que han fet possible la difusió del coneixement científic i tecnològic. El nombre de traduccions que es fa de les obres escrites en una llengua determinada i el nombre d'obres d'altres llengües que s'hi tradueixen són una mesura de la seva vitalitat. I la vitalitat d'una llengua és una indicació de la vitalitat cultural del país o països on es parla.

La finalitat de la traducció és transmetre al lector el missatge creat per l'autor de l'obra original. Per tal que una traducció sigui

correcta, cal que el traductor tingui un bon coneixement de la llengua original i de la llengua a la qual tradueix. En el cas de textos científics o tècnics, cal també que conegui la terminologia de l'àmbit específic, i és convenient la seva familiarització amb la matèria. Pel que fa al registre, no s'emprarà el mateix en un text destinat a especialistes que si va adreçat a un públic general. Quant a la tècnica emprada, la traducció pot ser comunicativa o semàntica. La *traducció comunicativa* intenta produir en el receptor un efecte com més semblant millor a l'efecte que el text original causaria als receptors de la llengua en què va ser escrit. En aquest tipus de traducció, es corregeixen els passatges mal escrits o que contenen imprecisions; el traductor és al servei dels lectors, i el producte final pot ser millor que l'original. La *traducció semàntica* tracta de comunicar el sentit contextual del text, tot mante-

nint-se el més fidelment possible a l'estructura sintàctica i semàntica del llenguatge original. El producte, tot i ser un text comprensible, pot semblar estrany al lector o oïdor de la llengua a què es tradueix; el traductor és al servei de l'autor, i la qualitat del text final sol ser inferior a la de l'original (Newmark, 1999).

TRADUCCIÓ CIENTÍFICA

En el camp de la comunicació científica, la traducció pot exercir-se en diferents àmbits. En primer lloc, en la preparació d'articles de recerca que han de ser publicats en una altra llengua; hi ha investigadors que no estan prou segurs del seus coneixements lingüístics en la llengua de publicació (normalment l'anglès), i prefereixen fer-ne una primera redacció en la seva llengua i traduir-los posteriorment, bé ells mateixos, bé confiant la traducció a un professional. La major part de la bibliografia científica actual correspon a articles i llibres publicats en anglès, que ha esdevingut la *lingua franca* de la comunicació científica (i de pràcticament qualsevol àmbit del coneixement humà). Per tant, sembla que els investigadors hi haurien d'estar familiaritzats, tant pel que fa a terminologia com a les seves estructures gramaticals. Tanmateix, la realitat no ho demostra. Molts articles redactats en anglès per autors nostrats són farcits d'errors comesos perquè els escriuen en aquella llengua, però pensant-los en català o en castellà. O perquè l'autor ha pres com a model articles publicats en anglès, però no ha estat capaç d'avaluar la qualitat del text en què s'inspirava. D'altra banda, els mateixos autors, en escriure articles en català, sovint empren una terminologia i unes construccions gramaticals que són calcs de l'anglès. Aquesta darrera situació, però, no és exclusiva del llenguatge científic; la influència de

l'anglès és palesa en molts àmbits, especialment en els mitjans de comunicació.

La traducció és una eina fonamental per a la divulgació científica, i s'empra en dos sentits: traduccions d'obres estrangeres a la llengua del país i traducció a altres llengües d'obres escrites en la llengua del país. Una altra àrea científica i tecnològica on la traducció científica i tècnica té un paper fonamental és l'edició de manuals i fulletons informatius que acompanyen aparells, reactius, programaris, medicaments, etc. Existeix una normativa europea sobre les regles que cal seguir en aquests casos. Malauradament, en estats on coexisteixen diverses llengües, únicament és obligatori fer-ne la traducció a l'idioma que és oficial en tot el territori. A Espanya és molt infreqüent —per no dir impossible— trobar manuals que incloguin la traducció del text al català o a d'altres llengües de les denominades *autonòmiques*.

EL LLIBRE DE TEXT

Des de la incorporació del català a l'escola durant la dècada de 1970, la seva presència ha anat augmentat i avui dia l'ús de llibres de text catalans és habitual en l'ensenyament elemental, mitjà i en el batxillerat. En arribar a la universitat, però, la situació es capgira, especialment per als estudiants que segueixen carreres científiques i tecnològiques. La majoria de matèries que les integren compten amb uns llibres de text bàsics que solen ser de difusió universal i estan traduïts a molts idiomes. Tanmateix, hom no sol publicar aquestes obres en llengües minoritàries, atès el seu elevat cost de traducció i d'edició, que no faria rendible la inversió. A Catalunya, hom ha hagut de comptar amb la versió castellana de moltes obres generals, la qual cosa ha estat una trava per a la normalització del llenguatge científic, malgrat els esforços fets des d'al-

tres fronts. Des de fa alguns anys, però, hom disposa de la versió catalana d'alguns llibres de text considerats clàssics o que poden arribar a ésser-ho. Això ha estat possible gràcies a la participació de diferents entitats.

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, per iniciativa de la Comissió per a l'Estímul de la Cultura Científica, empenqué durant la primera meitat de la dècada de 1990 un programa de subvencions de traduccions de llibres de text científics universitaris considerats bàsics. Dins d'aquest programa, es publicaren *Física*, de Paul A. Tipler (1994), *Calculus. Càlcul infinitesimal*, de Michael Spivack (1995) i *Introducció a la microbiologia*, de John L. Ingraham i Catherine A. Ingraham (dos volums, 1999 i 2000). Malauradament, no hi ha hagut cap més convocatòria de subvencions per a la traducció i publicació d'obres d'aquestes característiques. Cal destacar també l'edició de la *Biologia molecular de la cèl·lula*, de Bruce Alberts *et al.* (1994). Aquesta obra fou publicada sota el patrocini del Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, i comptà amb el suport de la Fundació Barcelona. Tot i que la majoria de llibres de text bàsics solen haver estat publicats en anglès, hi ha algunes excepcions, com ara l'excel·lent text de patologia de Farreres Valentí-Rozman, publicat originàriament en castellà. Fins a 1999, però, i per raons econòmiques, hom no ha pogut disposar de la versió catalana corresponent, malgrat que els seus autors eren professors de la Universitat de Barcelona.

EINES PER A LA TRADUCCIÓ

Com en la preparació de qualsevol altre escrit, l'ús de l'ordinador ha facilitat la labor pràctica de traducció, ja que permet referir i corregir el text tantes vegades com calgui. Pel que fa a la mecànica de la traducció,

hom pot aprofitar l'existència de programes que fan la conversió d'una llengua a una altra de manera automàtica. Hom pot obtenir així una primera versió del text, que serà com una bastida o esquelet per a la construcció del text final. En textos que usen un llenguatge estàndard, és possible que aquests programes siguin útils i eficaços. En l'àmbit científic, però, més aviat dificulten la tasca de traducció perquè produeixen textos que sovint cal reescriure gairebé completament.

Les eines bàsiques per a traduir qualsevol mena de text són els diccionaris i alguns llibres de consulta auxiliars. Pel que fa a la traducció científica, un dels principals esculls és la terminologia; caldrà tenir a l'abast llibres i altres publicacions especialitzades, com també poder accedir a les nombroses bases de dades disponibles a Internet. En el camp de les ciències de la vida i de la salut hi ha algunes obres de consulta que són molt útils. El *Diccionari enciclopèdic de medicina* (publicat conjuntament per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i Enciclopèdia Catalana el 1990), del qual ha sortit la segona edició el 2000, conté un apèndix que inclou vocabularis en alemany, anglès, castellà, francès i italià. El TERMCAT ha editat, en alguns casos amb altres institucions, nombrosos reculls terminològics. A més, la seva «Neoloteca» (recull dels termes aprovats en diferents àrees, amb una breu descripció i la correspondència en altres llengües) és accessible a través d'Internet. El seu web (<http://www.termcat.es>) conté també una valuosa base de dades pel que fa a bibliografia i a enllaços amb altres webs.

Seguidament enumerem algunes obres que faciliten la tasca de traducció anglès-català, català-anglès:

- Diccionaris d'equivalències anglès-català, català-anglès.
- Diccionaris de la llengua anglesa:

a) Anglès britànic: *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (Hornby, A. S., diferents edicions, Oxford University Press).

b) Anglès americà: *Merriam Webster's Collegiate Dictionary* (diferents edicions, Merriam Webster Inc.).

— Diccionari català: *Diccionari de la llengua catalana* (IEC, 1995).

— *Thesaurus* anglès: *Roget's Thesaurus. The Everyman Edition* (Browning, D. C. [ed.], diferents edicions, Sphere Study Aids).

— Diccionari de sinònims: *Diccionari de sinònims, idees afins i antònims. Amb vocabulari de barbarismes* (Pey, S., 1a ed., Teide, 1970).

— Gramàtica anglesa, preferiblement un manual pràctic: *Practical English Usage* (Swan, M., diferents edicions, Oxford University Press).

— Gramàtica catalana: *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica* (Badia Margarit, Proa, 1995).

— Manual d'estil: *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos* (Mestres et al., 2a ed., Eumo, 2000).

ERRORS FREQUENTS EN LA TRADUCCIÓ DE TEXTOS CIENTÍFICS ANGLEOS

Alguns dels errors que hom sol detectar en textos científics traduïts de l'anglès són comuns a altres àmbits de la traducció. D'altres són específics de la traducció científica. Vegem-ne alguns casos:

Falsos amics. En l'argot de la traducció hom anomena *falsos amics* les paraules d'ortografia similar en dues llengües, però de significat diferent (SCB, 1996a, 1996b, 1998). De vegades la similitud és casual perquè es tracta de mots amb arrels diferents en cadascuna de les dues llengües. En canvi, hi ha casos en què l'arrel pot ser la mateixa, però el mot ha pres un sentit diferent en ca-

dascuna de les dues llengües (per exemple, egregi / *egregious*; desviació / *deviation*, en el cas de català i anglès). La taula 1 mostra alguns exemples de falsos amics freqüents, alguns dels quals són específics de determinats camps científics.

La veu passiva. Hom té la idea que la llengua anglesa fa ús de la veu passiva amb molta més freqüència que el català. Això fa que, en traduir un text a aquella llengua, hi hagi tendència a abusar-ne. Tanmateix, i si bé és cert que podem trobar molts textos anglesos on la veu passiva és més freqüent que en català, l'anglès correcte l'empra únicament quan és estrictament necessari. Els llibres d'estil i les guies pensades per a ajudar a preparar articles científics en anglès indiquen clarament la conveniència de reduir al mínim aquest tipus de construcció gramatical (Day, 1989; O'Connor, 1991).

Simbologia, sigles i acrònims. Es traduiran les sigles i els acrònims quan n'hi hagi el costum (ex. OMS, Organització Mundial de la Salut, en comptes de WHO, *World Health Organization*). Quan les sigles es tradueixen, és convenient escriure'n també les originals, amb el seu significat, entre parèntesis, llevat que siguin molt conegudes, com ara les esmentades de l'OMS. De vegades, en intentar evitar la influència de l'anglès, es tradueixen acrònims i sigles que haurien de mantenir-se en la llengua original. Escriure ADN i ARN en comptes de DNA i RNA per a referir-se als àcids desoxiribonucleic i ribonucleic, respectivament, no és un costum, malgrat que es faci des de fa temps, sinó un error. DNA i RNA són sigles que no haurien d'adaptar-se a altres llengües perquè tenen un ús internacional, que ha estat fixat i recomanat per la Comissió Combinada de Nomenclatura Bioquímica de la IUPAC-IUB² (International

2. Actualment la IUB és la IUBMB (International Union of Biochemistry and Molecular Biology).

TAULA 1. Alguns falsos amics entre l'anglès i el català.

Anglès	Equivalències en català	Català	Equivalències en anglès
<i>Actually</i>	en realitat	Actualment	<i>nowadays, currently</i>
<i>Agony</i>	angoixa	Agonia	<i>death struggle</i>
<i>Anthrax</i>	carboncle	Antrax	<i>carbuncle</i>
<i>Assume</i>	suposar, donar per fet	Assumir	<i>take on, take over / adopt</i>
<i>Assist</i>	ajudar / socórrer	Assistir	<i>attend, be present at</i>
<i>Asylum</i>	manicomi / asil, protecció	Asil	<i>home, institution</i>
<i>Billion</i>	bilió (10 ¹²) (GB) mil milions (10 ⁹) (EUA)	Bilió (10 ¹²)	<i>billion (GB) trillion (EUA)</i>
<i>Carbon</i>	carboni	Carbó	<i>coal</i>
<i>Career</i>	carrera (professional)	Carrera	<i>university studies / race</i>
<i>Comprehensive</i>	extens / global	Comprensiu	<i>sympathetic / tolerant</i>
<i>Conference</i>	congrés	Conferència	<i>lecture / talk</i>
<i>Constipation</i>	restrenyiment, constipació	Constipat (refredat)	<i>cold (to have a cold)</i>
<i>Disorder</i>	trastorn	Desordre	<i>confusion, mess</i>
<i>Disposable</i>	d'usar i tirar	Disponibile	<i>available, at hand</i>
<i>Eventually</i>	finalment	Eventualment	<i>possibly / by chance</i>
<i>Evidence</i>	prova	Evidència	<i>obviousness</i>
<i>Exquisite</i>	intens, agut (dolor)	Exquisit	<i>delicious</i>
<i>Ingenuity</i>	habilitat, inventiva / genialitat	Ingenuïtat	<i>ingenuousness, candour</i>
<i>Injury</i>	ferida, lesió	Injúria	<i>offence, insult / outrage</i>
<i>Intoxicate</i>	embriagar	Intoxicar	<i>to poison</i>
<i>Journal</i>	publicació periòdica, revista	Jornal	<i>day's wage / day's work</i>
<i>Lecture</i>	conferència	Lectura	<i>reading</i>
<i>Library</i>	biblioteca	Llibreria	<i>bookshop (GB) / bookstore (EUA)</i>
<i>Misery</i>	patiment / pena / tristesa	Misèria	<i>poverty</i>
<i>Pest</i>	plaga / pelma (<i>adj.</i>)	Pesta	<i>plague / stink</i>
<i>Physician</i>	metge	Físic	<i>physicist</i>
<i>Preservative</i>	conservant	Preservatiu	<i>condom (GB) / rubber (EUA)</i>
<i>Pretend</i>	fingir, fer veure	Pretendre	<i>claim / try to</i>
<i>Prevent</i>	impedir	Prevenir	<i>foresee / warn / prevent</i>
<i>Probe</i>	temptar / investigar / indagar /	Prova	<i>test / try / show (noun) / sonda / coet</i>
<i>Prove</i>	comprovar, demostrar / resultar	Provar	<i>test / try / show</i>
<i>Receipt</i>	rebut (<i>sub.</i>)	Recepta	<i>prescription / recipe</i>
<i>Relative</i>	parent	Relatiu	<i>regarding, relating to</i>
<i>Remove</i>	treure, eliminar	Remoure	<i>stir (round) / turn over</i>
<i>Resume</i>	reemprendre	Resumir	<i>summarize</i>
<i>Salvage (noun)</i>	salvament, recuperació	Salvatge (<i>adj.</i>)	<i>wild, savage</i>
<i>Sane</i>	assenyat (no boig)	Sa (<i>f. sana</i>)	<i>healthy</i>
<i>Severe</i>	greu, intens, agut	Sever	<i>strict, stern, harsh</i>
<i>Silicon</i>	silici	Silicona	<i>silicone</i>
<i>Sulphur (GB) / sulfur (EUA)</i>	sofre	Sulfur	<i>sulphide (GB) / sulfide (EUA)</i>
<i>Terrific</i>	fabulós / bàrbar	Terrorífic	<i>terrifying, frightening</i>
<i>Topic (noun)</i>	assumptes, tema	Tòpic (<i>subs.</i>)	<i>cliché, common place</i>

Union of Pure and Applied Chemistry-International Union of Biochemistry). Alguns acrònims han estat incorporats al llenguatge i s'han convertit en substantius, com ara *laser*, de '*light amplification by stimulated emission of radiation*', i *sida*, de '*síndrome d'immunodeficiència adquirida*'.

Diferències gramaticals. La traducció semàntica esmentada abans sol mantenir l'estructura de les frases de manera gairebé idèntica a l'original. Això pot produir textos que no siguin naturals, tant per l'ordenació de les paraules com pel vocabulari emprat. Ens fixarem en el cas de l'anglès, que en ciència sol ser la llengua més freqüent tant de traducció directa com inversa. És una llengua que manté l'estructura de la frase molt rígida; si se n'altera l'ordre habitual, és convenient incloure entre comes les parts de l'oració que ocupen un lloc que no els correspon. Tanmateix, en l'anglès modern aquesta rigidesa s'està perdent i hi ha tendència a suprimir aquestes comes. Altres diferències són:

Diferències en l'ús dels temps verbals. En l'ús d'alguns temps verbals, hi ha diferències molt marcades entre el català i l'anglès. Per exemple, el pretèrit indefinit en català indica una acció acabada. En anglès, el temps equivalent (*present perfect*) a més d'una acció completada, sovint indica una acció iniciada en el passat, i que continua en el present. Exemples:

a) *I have lived in Girona for five years*

a) Visc a Girona des de fa cinc anys

b) *I lived in Girona for five years*

b) He viscut (vaig viure) a Girona durant cinc anys.

També sol haver-hi confusió en l'ús de les oracions construïdes amb el verb *estar* i un gerundi (en anglès, amb *to be + ...ing*):

a) *I am leaving tomorrow morning*

a) Marxaré demà al matí

b) *When I arrived home, my family was already having dinner*

b) Quan vaig arribar a casa, la meua família ja sopava.

Ortotipografia. Fins i tot traductors que tenen molta cura del llenguatge i la sintaxi dels textos que tradueixen solen adoptar en les seves traduccions els signes de puntuació de la versió original. Entre l'anglès i el català hi ha algunes diferències, especialment pel que fa a l'ús de parèntesis, guions (llarg, mitjà i guionet), punts suspensius i cometes. En anglès, s'usen les cometes altes, anomenades també angleses ("""). En català, en canvi, s'han d'usar en primer lloc les cometes baixes o llatines («»); les angleses només s'han d'emprar en un text contingut entre cometes llatines. La consulta d'un manual d'estil pot ajudar a resoldre els dubtes sobre aquests aspectes de la puntuació (Mestres *et al.*, 1999).

Verbs acompanyats de preposició. Poden ser de dues menes: verbs que van acompanyats de preposicions que no afegixen res al seu significat, i verbs el significat dels quals depèn de la preposició que els acompanya (*phrasal verbs*). No sempre existeix una correspondència amb verbs preposicionals catalans. Verbs com ara *to operate on* ('operar'), *to comment on* ('comentar') i *to code for* ('codificar') no porten preposició en català. (Un error molt freqüent en textos de genètica escrits en català és la inclusió de la preposició *per* entre el verb *codificar* i el seu complement.) En altres casos, la preposició que acompanya el verb català no és equivalent a la preposició anglesa i no pot fer-se'n una traducció literal.

Unitats i nombres. En el 10è Congrés General de Pesos i Mesures, celebrat el 1960, hom va decidir anomenar Sistema Internacional (abreujat, SI) el sistema pràctic de mesures recomanades per al seu ús internacional. En textos científics, cal usar les unitats bàsiques, derivades i suplementàries de l'SI (Fuentes, 1996). L'SI no és estàtic; ha anat evolucionant d'acord amb les ne-

cessitats de creació de noves unitats de mesura (BIPM, 1998). En textos de divulgació, cal convertir les unitats típiques de països anglosaxons en mesures del sistema mètric decimal (per exemple, milles en quilòmetres; peus i iardas, en metres; polzades, en centímetres; galons, en litres) i expressar els graus Fahrenheit en la temperatura equivalent en graus Celsius (no *centígrads*). Com també cal substituir el punt que en anglès indica els decimals per una coma (en anglès, la coma indica 'milers').

DILEMES DEL TRADUCTOR

En traduir un text, de vegades hom troba davant del dilema d'haver d'esmenar errades presents en el text original o de reflectir-les en el text final. Si hi ha la possibilitat d'establir contacte amb l'autor, convé comentar-li-ho; és possible que no se n'hagi adonat i ho agraeixi per a esmenar-ho en futures edicions de l'obra original. Quan aquest contacte no sigui possible (pot ser un autor ja mort o impossible de localitzar), si és un error evident, on no hi cap el dubte —per exemple, una data equivocada—, hom l'hauria d'esmenar. En el cas d'errors conceptuals que puguin tenir una apreciació subjectiva, hom pot escriure una nota a peu de pàgina.

Un aspecte que cal tenir en compte és l'ús de terminologia obsoleta i la inadequació en la llengua final del registre emprat en la llengua original. Per exemple, el mot *germen* d'un text de Pasteur o Koch cal mantenir-lo en la versió catalana. Si l'original, però, és un llibre modern de microbiologia, és convenient substituir aquell terme obsolet per *microorganisme*, *bacteri* o el que convingui segons el context. Com també caldrà evitar, en un text científic, el mot *microbi*, d'ús freqüent en l'anglès científic, però molt col·loquial en català. En alguns casos no es tracta exactament de corregir, sinó d'adequar el llenguatge. Això estaria

d'acord amb la traducció comunicativa. Així, doncs, no traduirem *human milk* per 'llet humana', sinó per 'llet materna'. Les traduccions mèdiques tenen el problema afegit de la complexitat de la terminologia, fruit de la seva pròpia riquesa, en tractar-se d'una ciència amb més de vint-i-cinc segles d'història. Un mateix concepte pot tenir denominacions molt diverses en llengües diferents. Per exemple, el goll *exoftàlmic*, que el *Diccionari enciclopèdic de medicina* anomena de manera preferent *malaltia de Graves* o *malaltia de Graves-Basedow*, és anomenat *Graves's disease* en l'àrea anglosaxona (de Robert James Graves); *Basedow Krankheit* en els països de llengua alemanya (de Karl Adolf von Basedow); *malattia di Flajani*, a Itàlia (de Giuseppe Flajani); *maladie de Basedow-Graves*, a França, i en castellà hom la sol anomenar *enfermedad de Graves-Basedow* (Navarro, 1997).

CONCLUSIÓ

La tasca del traductor és fonamental en el procés de publicació d'obres estrangeres, i pot ser la clau per a la seva difusió. Les editorials comencen a reconèixer la tasca del traductor, però encara hi ha molt camí per recórrer. D'altra banda, els professionals de la traducció han d'esforçar-se a mantenir la qualitat —i si convé millorar-la— de l'obra original. George Orwell (1970), en el seu assaig «Política i la llengua anglesa», va escriure unes breus regles per millorar el llenguatge que, tot i estar pensades per a la llengua anglesa, podríem aplicar també al català. Segons Orwell, en escriure un text:

1. No useu mai una metàfora, un símil o qualsevol altra figura retòrica que estiguen acostumats a veure en lletra impresa.

2. No useu mai un mot llarg si un de curt també és escaient.

3. Sempre que pugueu eliminar una paraula, feu-ho.

4. No useu mai la veu passiva si podeu usar l'activa.

5. No useu mai una frase estrangera, un mot científic o un d'argot, si podeu trobar-ne un d'equivalent en el llenguatge corrent.

6. Trenqueu qualsevol de les regles anteriors si, en fer-ho, eviteu dir qualsevol barbaritat.

BIBLIOGRAFIA

- BUREAU INTERNATIONAL DE POIDS ET MESURES (1998). *The International System of Units*. BIPM. [URL: www.bimp.fr/enus/3_SI.html]
- DAY, R. A. (1989). *How to Write and Publish a Scientific Paper*. 3a ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- FUENTES ARDERIU, X. (1996). «Normalització metroològica i terminològica en les ciències de la salut». A: *Llibre de Ponències del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Lleida, 30 octubre-2 novembre 1996. Barcelona: ACMCB.
- MESTRES, J. M. [et al.] (2000). *Manual d'estil: La redacció i edició de textos*. 2a ed. Barcelona: Eumo: Universitat de Barcelona; Universitat Pompeu Fabra: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- NAVARRO, F. A. (1997). *Traducción y lenguaje en medicina*. Barcelona: Fundación Dr. Antonio Esteve.
- NEWMARK, P. (1999). *Manual de traducción*. 3a ed. Madrid: Ediciones Cátedra.
- O'CONNOR, M. (1991). *Writing successfully in science*. Londres: Chapman & Hall.
- ORWELL, G. (1993). *A Collection of Essays*. San Diego: Harcourt Brace.
- «Anglicismes (II)» (1996). *Què cal saber?* [Recull dels núm.1-100]. Barcelona: Societat Catalana de Biologia, núm. 53.
- «Àntrax i carboncle» (1996). *Què cal saber?* [Recull dels núm.1-100]. Barcelona: Societat Catalana de Biologia, núm. 92.
- «Més falsos amics» (1998). *Què cal saber?* Barcelona: Societat Catalana de Biologia, núm. 118.

RESSENYA CURRICULAR

Mercè Piqueras és biòloga, dedicada a l'edició científica, a la traducció i a la divulgació científica. És vocal de lexicografia de la Societat Catalana de Biologia i membre de la junta directiva de l'Associació Catalana de Comunicació Científica. Estudiosa de la figura i l'obra de la biòloga nord-americana Rachel Carson, autora de *Silent Spring* (1962), obra que va despertar la consciència ecologista de la societat dels EUA. Col·laboradora del diari *ECO* (1997), del *Diari de Barcelona Digital* (1998-1999), del diari *AVUI*, de la revista *Mètode*, del setmanari electrònic *en.red.ando* i del programa «Bojos per la ciència», de Ràdio Estel. Fou moderadora del fòrum «Biologia i societat», en la xarxa telemàtica de Servicom, d'abast estatal (1995-1996). Ha traduït el llibre *Microcosmos*, de Lynn Margulis i Dorion Sagan i és coautora (amb Alfred Giner-Sorolla) de l'obra *Orígenes, del big bang al tercer mil·lenni* (amb pròleg de Joan Oró i epíleg de Ricard Guerrero).